

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ: ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ ΤΟΥ ΤΕΙ ΑΘΗΝΑΣ ΓΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Σοφία Ντέμσια¹, Ευάγγελος Παπαγεωργίου² και συν.³

Περίληψη

Τα έτη 2008-2010 πραγματοποιήθηκε από την Κοινωνική Συμβουλευτική Υπηρεσία του Τ.Ε.Ι Αθήνας σε συνεργασία με το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας έρευνα στα πλαίσια του προγράμματος ΘΑΛΗΣ, με τίτλο «Οι σπουδαστές του ΤΕΙ-Α. Υπό το πρίσμα των αναγκών των σπουδαστών για εργασία και επαγγελματική αποκατάσταση». Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας ήταν η ανίχνευση των στάσεων των σπουδαστών έναντι των σπουδών και των μελλοντικών προσδοκιών τους. Η δειγματοληψία έγινε από όλα τα τμήματα της Σχολής Επαγγελματίων Υγείας Πρόνοιας (ΣΕΥΠ) και της Σχολής Τεχνολογικών Εφαρμογών και ο συνολικός αριθμός των συμμετεχόντων ήταν 323 σπουδαστές/στρίες, με μέσο όρο ηλικίας τα 22,64 έτη. Από τα αποτελέσματα προκύπτει πως το 41,8% επιθυμεί να εργαστεί στο δημόσιο τομέα (αυτό το ποσοστό ενδεχομένως να είναι διαφορετικό μετά την οικονομική κρίση) ενώ, βασικός παράγοντας που καθορίζει την επαγγελματική αποκατάσταση είναι για το 64,3% των σπουδαστών ο τίτλος σπουδών τους. Ως κυριότερος παράγοντας που συνιστά την επαγγελματική επιτυχία εμφανίζεται η οικονομική άνεση (44,9%). Συμπερασματικά, κρίνεται απαραίτητο να ληφθούν μέτρα για την ενίσχυση των σπουδαστών για εύρεση εργασίας και καλύτερη ενημέρωση για τις σχολές πριν την εισαγωγή τους σε αυτές.

1. Εισαγωγή

Η συγκεκριμένη έρευνα βασίστηκε σε προηγούμενη η οποία πραγματοποιήθηκε κατά το ακαδημαϊκό έτος 2001 – 2002 από την Κοινωνική Συμβουλευτική Υπηρεσία

-
1. Κοινωνιολόγος, Μ.Sc. Προαγωγής και Αγωγής Υγείας, Κοινωνική Συμβουλευτική Υπηρεσία Τ.Ε.Ι. Αθήνας.
 2. Νευρολόγος Ψυχίατρος, Καθηγητής ΓΤΒΙΜ, Υπεύθυνος Κοινωνικής Συμβουλευτικής Υπηρεσίας Τ.Ε.Ι. Αθήνας.
 3. Κλεοπάτρα Ρούσσου, Κοινωνική λειτουργός, Κοινωνική Συμβουλευτική Υπηρεσία Τ.Ε.Ι. Αθήνας, Γιώργος Καρπέντης, Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας Τ.Ε.Ι. Αθήνας, Μαρία Παπαθανασίου, Καθηγήτρια, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας Τ.Ε.Ι. Αθήνας, Ελένη Κοντογιάννη, Καθηγήτρια, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας Τ.Ε.Ι. Αθήνας.

του ΤΕΙ Αθήνας με παρόμοιο περιεχόμενο⁴, και της οποίας τα πορίσματα μελετήθηκαν προκειμένου να διαμορφωθούν οι στόχοι της νέας μελέτης.

Από τα αποτελέσματα της προηγούμενης έρευνας άξιο αναφοράς είναι το ποσοστό 73,5% των σπουδαστών που δήλωσαν ότι η σχολή στην οποία φοιτούν δεν απετέλεσε την πρώτη τους επιλογή, αλλά και το 68,5% που ανέφερε πως η επαγγελματική τους αποκατάσταση τους αφορά «πάρα πολύ». Επίσης, σε ερώτηση αν σκοπεύουν στο μέλλον να εργασθούν στο αντικείμενο των σπουδών τους απάντησε θετικά το 92,3%. Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι είτε στη διάρκεια των σπουδών τους δημιουργήθηκαν τα κίνητρα, είτε ότι στην ουσία δεν επενδύουν ιδιαίτερα στο περιεχόμενο των σπουδών τους και συμβιβάζονται απλώς με τη λήψη «ενός πτυχίου». Η εκτίμηση αυτή υποστηρίζεται και από τις απαντήσεις που έδωσαν οι ερωτώμενοι στην ερώτηση αν προτίθενται να συνεχίσουν σπουδές στο ίδιο αντικείμενο. Θετικά απαντούν σε ποσοστό 27,6%, ποσοστό που ουσιαστικά ανταποκρίνεται στο ποσοστό (26,5%) που είχε απαντήσει ότι η σχολή στην οποία φοιτούν απετέλεσε την πρώτη τους επιλογή κατά τη συμπλήρωση του μηχανογραφικού δελτίου. Τα στοιχεία αυτά δημιούργησαν έντονο ενδιαφέρον για μία εκ νέου έρευνα σχετικά με τις απόψεις των σπουδαστών απέναντι στις σπουδές τους και τις μελλοντικές τους προσδοκίες. Με τη νέα έρευνα θα μπορούσαμε να καταγράψουμε πιθανές αλλαγές στη στάση των σπουδαστών/στριών κάτω από τις νέες συνθήκες που διαμορφώθηκαν τα τελευταία χρόνια για τους αποφοίτους του ΤΕΙ-Α.

Έτσι, η εκ νέου διερεύνηση παρόμοιων στοιχείων μετά από 8 χρόνια και υπό το φως νέων δεδομένων:

- στην αγορά εργασίας,
- στη θεσμική εξέλιξη των ΤΕΙ με επικείμενη ενδυνάμωση των ακαδημαϊκών χαρακτηριστικών τους,
- στη συζήτηση για την επικείμενη ίδρυση μη κρατικών πανεπιστημίων,

αναμένεται να συμβάλλει σημαντικά στην καταγραφή των σύγχρονων πλέον αναγκών των σπουδαστών των δύο τελευταίων εξαμήνων του ΤΕΙ Αθήνας που αφορούν στην επαγγελματική τους αποκατάσταση και στην περαιτέρω διασύνδεση του ΤΕΙ Αθήνας με την αγορά εργασίας.

Η χρονική διάρκεια του νέου ερευνητικού προγράμματος ήταν δύο έτη, όπου κατά το πρώτο ακαδημαϊκό έτος έγινε η σύνταξη και συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, ενώ κατά το δεύτερο η ανάλυση και η διάχυση των αποτελεσμάτων τα οποία κοινοποιήθηκαν στη Διοίκηση του ΤΕΙ Αθήνας και στους Διευθυντές των Σχολών, καθώς και στο Γραφείο Διασύνδεσης με την αγορά εργασίας του ΤΕΙ Αθήνας.

4. Δημήτρα Μ., Λιακίωτη Ε., Παπαγεωργίου Ε. (2003): Οι σπουδαστές στο Τ.Ε.Ι. Αθήνας. Υπό το πρίσμα των αναγκών των σπουδαστών για εργασία και επαγγελματική αποκατάσταση, *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, τχ. 2/132-133, σσ.29-40.

2. Σκοπός

Βασικός σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας ήταν η μελέτη των στάσεων των σπουδαστών έναντι των σπουδών και των μελλοντικών προσδοκιών τους, καθώς και η ανίχνευση των αναγκών τους για ενημέρωση και συμβουλευτική στήριξη.

Απώτερος στόχος ήταν να αποτελέσει η συγκεκριμένη έρευνα τη βάση για σχεδιασμό κατάλληλων παρεμβάσεων μέσα από τις οποίες θα δίνεται στους σπουδαστές η δυνατότητα για πλήρη θεώρηση των δυνατοτήτων και των ευκαιριών που τους παρέχονται μέσα από τις σπουδές τους, καθιστώντας τους ικανούς να κάνουν ορθές εκτιμήσεις και επιλογές για το σπουδαστικό τους παρόν και το επαγγελματικό τους μέλλον.

3. Μεθοδολογία

Ερευνητικό εργαλείο

Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για την ποσοτική αυτή έρευνα βασίστηκε στο αντίστοιχο ερωτηματολόγιο που είχε χρησιμοποιηθεί στην παλαιότερη έρευνα που είχε πραγματοποιηθεί στο ΤΕΙ Αθήνας τα έτη 2001-2002. Αποτελείται από 26 ερωτήσεις, κυρίως κλειστού τύπου, που περιλαμβάνουν πολλαπλής επιλογής (περισσότερες από μία), τακτικής κλίμακας (ιεράρχησης προτεραιοτήτων) και δυαδικής επιλογής (ναι ή όχι) απαντήσεις.

Δειγματοληψία

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε τα έτη 2008 -2010 στο ΤΕΙ Αθήνας σε όλα τα τμήματα των σχολών ΣΕΥΠ και ΣΤΕΦ, στους σπουδαστές που φοιτούσαν στο 7^ο και 8^ο εξάμηνο σπουδών. Η μέθοδος δειγματοληψίας που ακολουθήθηκε ήταν αυτή της στρωματοποιημένης σύμφωνα με το φύλο, τη σχολή και το εξάμηνο. Ο συνολικός αριθμός του δείγματος ήταν 323 σπουδαστές/σπριες που συνιστά το 5% του συνόλου των σπουδαστών αυτών των σχολών και εξαμήνων του ΤΕΙ Αθήνας.

Τα ερωτηματολόγια χορηγήθηκαν με τυχαίο τρόπο στο διαθέσιμο δείγμα και σε πλήρη αναλογία ανδρών και γυναικών, ώστε να εξασφαλίζεται κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο η αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος και η πιστότητα των αποτελεσμάτων.

Για την επεξεργασία των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πακέτο του SPSS.

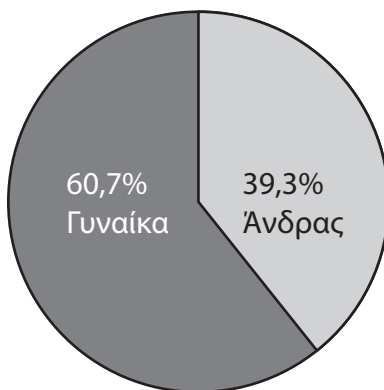
4. Αποτελέσματα

4.1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Ο μέσος όρος ηλικίας των σπουδαστών που συμμετείχαν στην έρευνα είναι τα 22,64 έτη. Σε ό,τι αφορά το φύλο, το 39,3% είναι άνδρες (127 σπουδαστές) και το 60,7% γυναίκες (196 σπουδάστριες) (Γράφημα 1).

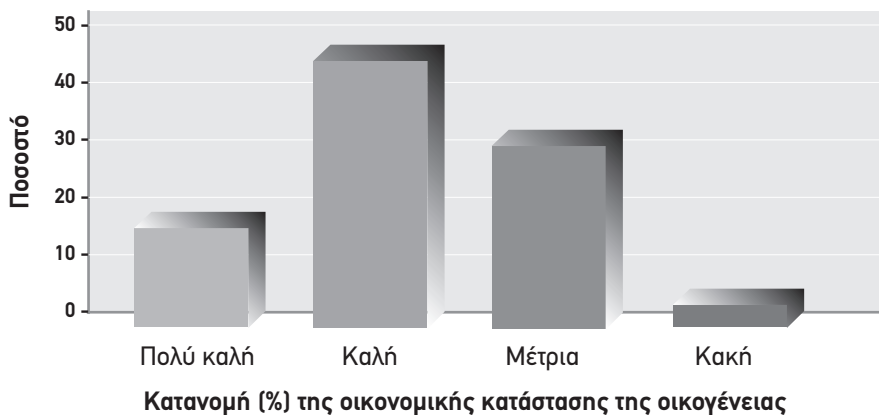
Η συντριπτική πλειοψηφία των σπουδαστών που συμμετείχαν στην έρευνα δηλώνουν άγαμοι σε ποσοστό 96,3%.

Γράφημα 1. Αναλογία φύλου

Το μεγαλύτερο ποσοστό των σπουδαστών του δείγματος (64%) δηλώνει πως θεωρεί την οικονομική κατάσταση της οικογένειάς του ικανοποιητική (καλή ή πολύ καλή), ενώ ένα ποσοστό 32% δηλώνει πως είναι «μέτρια» και μόλις 13 (4%) σπουδαστές χαρακτηρίζουν την οικονομική κατάσταση ως κακή (Γράφημα 2).

Γράφημα 2. Οικονομική κατάσταση οικογένειας

Λίγο περισσότεροι από τους μισούς σπουδαστές (52,6%) καλύπτονται οικονομικά εξ ολοκλήρου από την οικογένειά τους, ενώ το 38,4% μερικώς και το 9% καθό-

λου. Αυτό σημαίνει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των σπουδαστών/στριών (σχεδόν το 90%) στηρίζεται με κάποιο τρόπο από την οικογένεια και δε μπορεί να θεωρηθεί οικονομικά αυτόνομη (Γράφημα 3).

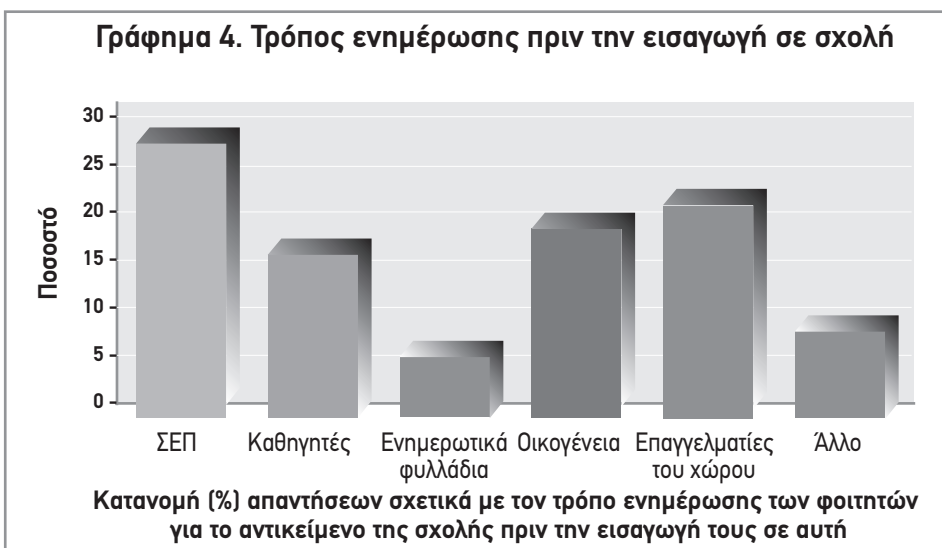
Από το δείγμα, 153 σπουδαστές εργάζονται είτε με πλήρη είτε με μερική απασχόληση (13,3% και 34,1% αντίστοιχα), ενώ 169 δηλώνουν πως δεν εργάζονται (52,3%). Ένας σπουδαστής/στρία δεν απάντησε στη συγκεκριμένη ερώτηση. Ενώ, σε ό,τι αφορά τις συχνότητες των απαντήσεων των εργαζόμενων σπουδαστών του δείγματος (153 σπουδαστές/στρίες) σχετικά με το κατά πόσο η εργασία τους καλύπτει τις ατομικές τους ανάγκες, το 71,2% (109 σπουδαστές) αναφέρει πως καλύπτεται «μερικώς», το 24,2% «εξ ολοκλήρου» (37 σπουδαστές) και το 3,3% καθόλου (5 σπουδαστές). Δύο σπουδαστές δεν απάντησαν. Προκειμένου να σχηματιστεί μία πιο ολοκληρωμένη άποψη σχετικά με τις οικονομικές ανάγκες των σπουδαστών, τέθηκε ερώτηση που αφορούσε στο αν υπήρξε ανάγκη κατά τη διάρκεια των σπουδών τους να εργαστούν. Συγκεκριμένα, 185 σπουδαστές, δηλαδή το 57,3%, απάντησε θετικά.

Θέλοντας να εξετάσουμε το εκπαιδευτικό υπόβαθρο του δείγματος, τέθηκαν δύο ερωτήσεις σχετικές με τις προηγούμενες σπουδές των σπουδαστών που συμμετείχαν στην έρευνα. Η πρώτη αφορούσε στο είδος του λυκείου από το οποίο αποφοίτησαν με το 83,6% (270 σπουδαστές/στρίες) να έχει προέλθει από Γενικό Λύκειο, το 14,2% (46 σπουδαστές/στρίες) από ΤΕΕ και το 1,8% (6 σπουδαστές/στρίες) από Νυχτερινό Λύκειο. Ένας/μία σπουδαστής/στρία δεν απάντησε στη συγκεκριμένη ερώτηση. Η δεύτερη ερώτηση διευκρίνιζε αν είναι κάτοχοι άλλου πτυχίου. Προέκυψε πως μόνο το 6,5% (21 σπουδαστές/στρίες) έχει αποκτήσει πτυχίο από προηγούμενες σπουδές.

4.2.Επιλογή Σπουδών

Τέθηκαν κάποιες ερωτήσεις στους σπουδαστές που σκοπός τους ήταν να διευκρινιστεί αν οι σπουδές που ακολούθησαν ήταν συνειδητοποιημένη επιλογή τους ή αποτέλεσμα άλλων συγκυριών. Ειδικότερα, σε ερώτηση σχετική με το αν η σχολή στην οποία σπουδάζουν ήταν από τις πρώτες επιλογές τους στη συμπλήρωση του μηχανογραφικού δελτίου, το 30,3% (98 σπουδαστές/στριες) απάντησε πως ήταν πρώτη, το 24,8% (80 σπουδαστές/στριες) δεύτερη, το 17,3% (56 σπουδαστές/στριες) τρίτη, αλλά υπήρχε και ένα 26,3% (δηλαδή 85 σπουδαστές/στριες) που απάντησαν πως αποτελούσε άλλο αριθμό προτίμησης. Τέσσερις (4) σπουδαστές/στριες δεν απάντησαν στην ερώτηση.

Όσον αφορά την ενημέρωση που είχαν οι σπουδαστές/στριες πριν την επιλογή της σχολής τους, προέκυψε πως μόνο το 66,9% είχε λάβει γνώση σχετικά με το αντικείμενο που πραγματεύεται η σχολή στην οποία εισήχθησαν. Ενώ, ως κυριότερες πηγές πληροφόρησης παρουσιάζονται το Σ.Ε.Π (μάθημα σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού) με ποσοστό 27,1%, διάφοροι επαγγελματίες από το συγκεκριμένο χώρο με ποσοστό 21,6%, αλλά και η οικογένεια με ποσοστό 19,3% (Γράφημα 4).

Εν συνεχεία, εξετάσθηκε το ποσοστό των σπουδαστών/στριών που έχουν ακολουθήσει ένα επάγγελμα το οποίο ασκεί κάποιο συγγενικό τους πρόσωπο με 92 σπουδαστές να απαντούν θετικά (28,5%), ενώ 231 αρνητικά (71,5%), επιλέγοντας ένα επάγγελμα διαφορετικό από αυτό των γονέων ή των κοντινών συγγενικών τους προσώπων.

4.3.Προοπτική μετά τις σπουδές

Μία σειρά από ερωτήσεις είχαν σκοπό να διερευνήσουν τα σχέδια που έχουν οι νέοι για τη μελλοντική επαγγελματική αποκατάστασή τους. Ειδικότερα, προέκυψε πως η συντριπτική πλειοψηφία των σπουδαστών/στριών του δείγματος, με ποσοστό 92,6% (299 σπουδαστές/στρίες) δηλώνει ότι σκοπεύει *αργότερα* να εργαστεί πάνω στο αντικείμενο των σπουδών τους, ενώ το 7,1% (23 σπουδαστές/στρίες) απάντησε πως δεν επιθυμεί να εργαστεί πάνω στο αντικείμενο των σπουδών τους. Ένας/μία σπουδαστής/στρία δεν απάντησε στην ερώτηση.

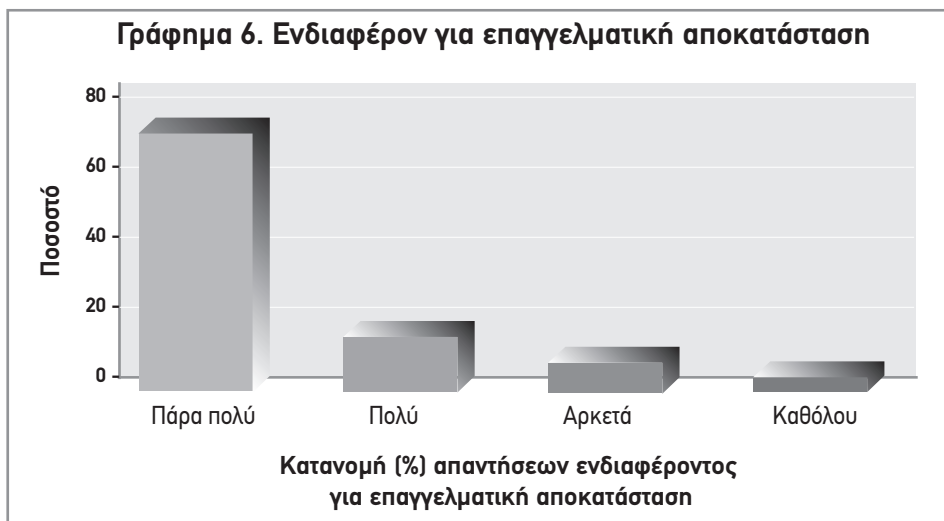
Παρόλο που το ποσοστό των σπουδαστών που δεν επιθυμούν να εργασθούν στο αντικείμενο των σπουδών τους είναι χαμηλό και θα μπορούσε να θεωρηθεί αναμενόμενο, έγινε προσπάθεια διευκρίνισης των λόγων για τη δυσарέσκεια αυτή. Προέκυψε λοιπόν πως από τους 23 αυτούς σπουδαστές οι 10 θεωρούν πως δεν τους εκφράζει αυτό που σπουδάζουν (43,5%), οι 9 δηλώνουν πως έχουν ήδη βρει κάτι άλλο το οποίο προτιμούν να κάνουν (39,1%), οι 2 πως αυτό το οποίο σπουδάζουν δεν κρίνουν πως θα καλύπτει τις οικονομικές τους ανάγκες (8,7%) και 2 πως αυτό το οποίο σπουδάζουν δεν θα τους προσφέρει την επαγγελματική επιτυχία την οποία θα ήθελαν (8,7%) (Γράφημα 5).

Στην ερώτηση τι σκοπεύουν να κάνουν *άμεσα* μετά τη λήψη του πτυχίου, βασική πρόθεση για το 48,3% (156) των σπουδαστών/στριών του συνολικού δείγματος είναι να εργαστούν πάνω στο αντικείμενο των σπουδών τους σε κάποιο σχετικό επαγγελματικό χώρο, ενώ το 28,8% (93) σκοπεύει να συνεχίσει τις σπουδές πάνω στο ίδιο επισημονικό αντικείμενο ίσως με σκοπό την απόκτηση πιο εξειδικευμένων γνώσεων.

Σημαντικό κρίθηκε να γίνει και μία διευκρίνιση σχετικά με τον επιθυμητό για τους

σπουδαστές χώρο εργασίας. Από τα αποτελέσματα προκύπτει πως σημαντικό ποσοστό του δείγματος, 41,8% (135) προτιμά να εργαστεί στο δημόσιο τομέα, αλλά και ένα 26,6% (86) ως ελεύθερος επαγγελματίας.

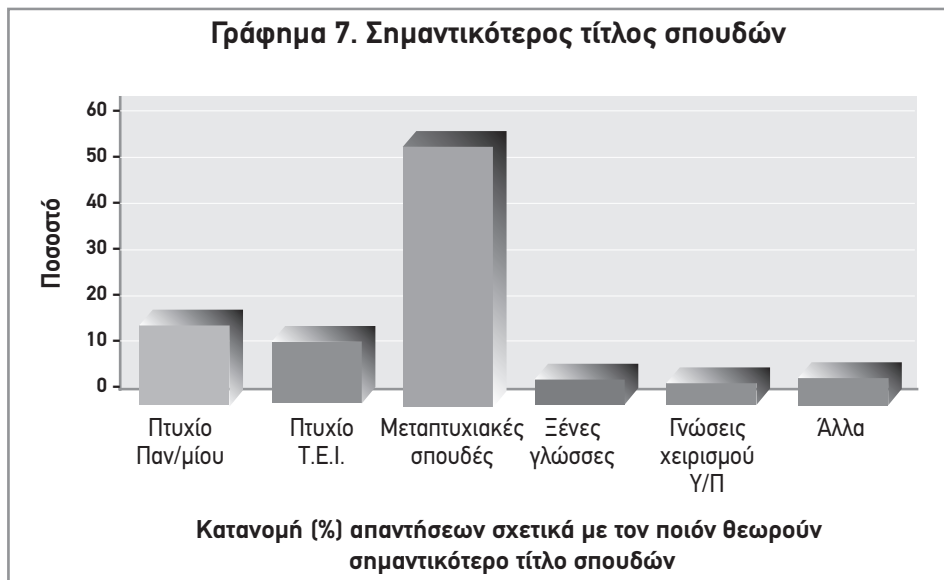

Η επαγγελματική αποκατάσταση φαίνεται να απασχολεί «πάρα πολύ» το 74,6% των σπουδαστών, «πολύ» το 14,6%, «αρκετά» το 9,3%, ενώ μόνο 5 σπουδαστές (1,5%) απάντησαν πως η επαγγελματική τους αποκατάσταση δεν τους απασχολεί «καθόλου» (Γράφημα 6).

4.4. Απόψεις για παράγοντες που επηρεάζουν την επαγγελματική αποκατάσταση

Σε προσπάθεια να διευκρινιστούν ποιοι παράγοντες θεωρούν οι σπουδαστές/στριες ότι επηρεάζουν προκειμένου να έχουν μία καλύτερη επαγγελματική αποκατάσταση, ζητήθηκε να υποδείξουν το σημαντικότερο για αυτούς τίτλο σπουδών. Το 55,5% ανέφερε τις μεταπτυχιακές σπουδές και το 16,7% το πτυχίο πανεπιστημίου παρόλο που η έρευνα έγινε σε σπουδαστές του Τ.Ε.Ι. Με μόνο το πτυχίο του Τ.Ε.Ι. φαίνεται να συμβιβάζεται μόνο το 13,4% καταδεικνύοντας την ανάγκη για διοργάνωση περισσότερων μεταπτυχιακών προγραμμάτων (Γράφημα 7).

Τέθηκε μία ερώτηση υπό μορφή ιεράρχησης προτεραιοτήτων όπου το ζητούμενο ήταν να διευκρινιστεί πόσο πιστεύουν οι σπουδαστές/στριες του δείγματος ότι κά-ποιοι παράγοντες όπως οι τίτλοι σπουδών, ο βαθμός του πτυχίου, οι συστατικές επι-στολές, το οικονομικό επίπεδο, οι γνωριμίες της οικογένειας και οι προσωπικές γνωριμίες μπορούν να επηρεάσουν την επαγγελματική επιτυχία ενός ανθρώπου. Από την ανάλυση προέκυψε πως, για ένα μεγάλο ποσοστό σπουδαστών/στριών (64,3%) ο τίτλος σπουδών είναι ο βασικός παράγοντας που καθορίζει την επαγ-γελματική αποκατάσταση. Ένα ποσοστό 16,1% θεωρούν πως ο βαθμός πτυχίου

διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο, ενώ το 18,8% δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις προσωπικές ή οικογενειακές γνωριμίες. Αναφορικά με τις συστατικές επιστολές, το 30,6% τις κατατάσσει ως τρίτο παράγοντα επιρροής και το 27,4% ως τέταρτο. Αξίζει να σημειωθεί πως μόνο το 0,7% του δείγματος θεωρεί πως το οικονομικό επίπεδο της οικογένειας είναι ο πρώτος παράγοντας που επηρεάζει ώστε να υπάρχει μεγαλύτερη επαγγελματική επιτυχία, αλλά το 30,8% και το 45,2% τον κατατάσσουν ως 4^ο και 5^ο παράγοντα αντίστοιχα. Τέλος, ένα ποσοστό 18,8% των σπουδαστών που συμμετείχαν στην έρευνα δηλώνουν κάποιον «άλλο» παράγοντα ως καθοριστικό με αρκετούς να αναφέρουν την τύχη ως σημαντικό συντελεστή για την επαγγελματική αποκατάσταση και περαιτέρω επιτυχία.

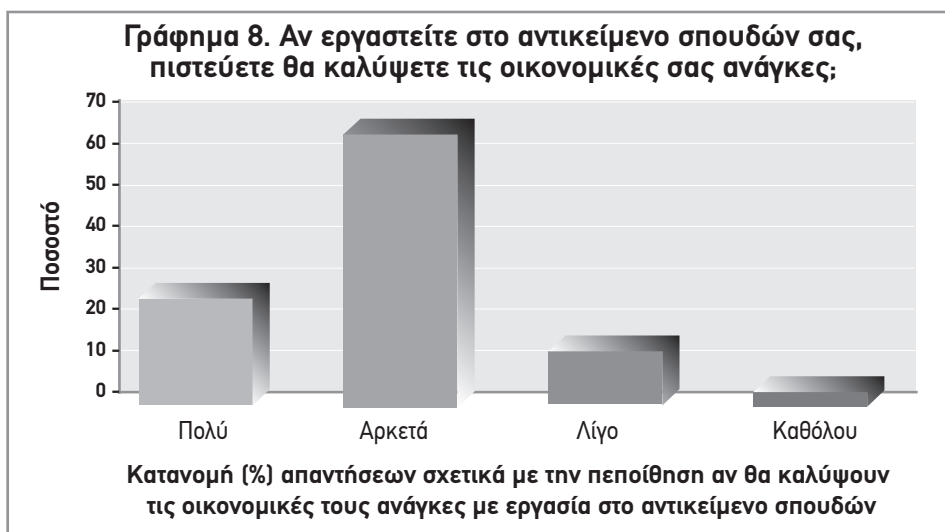
4.5. Απόψεις για παράγοντες που συνιστούν την επαγγελματική επιτυχία

Ζητήθηκε από τους σπουδαστές να αριθμήσουν με σειρά προτίμησης κάποιους παράγοντες προκειμένου να διευκρινιστεί τι συνιστά την επαγγελματική επιτυχία για τους νέους του Τ.Ε.Ι. Αθήνας. Στους παράγοντες συμπεριλήφθησαν η οικονομική άνεση, η κοινωνική αναγνώριση, η οικογενειακή επιτυχία, η συναισθηματική κάλυψη, η πνευματική εξέλιξη και τέλος το αίσθημα ασφάλειας που μπορεί να προσφέρει μία εργασία.

Η οικονομική άνεση φαίνεται να είναι ο κυριότερος παράγοντας που συνιστά την επαγγελματική επιτυχία αφού το 44,9% δηλώνει πως είναι η πρώτη τους επιλογή αλλά και η συναισθηματική κάλυψη που μπορεί να προσφέρει μία εργασία είναι η βα-

σική συνιστώσα για το 26,8% των σπουδαστών/στριών προκειμένου να θεωρήσουν ότι είναι επαγγελματικά επιτυχημένοι. Το αίσθημα ασφάλειας φαίνεται να είναι η δεύτερη επιλογή των σπουδαστών για το τι σημαίνει επαγγελματική επιτυχία με ποσοστό 19,9%, ενώ η πνευματική εξέλιξη που μπορεί να προσφέρει η εργασία εμφανίζεται συχνότερα στην τέταρτη θέση με ποσοστό 21,5%. Ως πέμπτη επιλογή εμφανίζεται η οικογενειακή επιτυχία με ποσοστό 22,9%.

Τέλος, άξιο αναφοράς είναι πως η πλειοψηφία των σπουδαστών/στριών του δείγματος (84,5%) δηλώνει πως πιστεύει ότι η μελλοντική εργασία πάνω στο αντικείμενο σπουδών τους θα καλύψει τις οικονομικές τους ανάγκες («πολύ» και «αρκετά») (Γράφημα 8).

5. Συζήτηση

Οι φοιτητές που αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας ήταν κυρίως άγαμοι (96,3%) των οποίων η οικογενειακή οικονομική κατάσταση χαρακτηρίσθηκε από τους περισσότερους ως «καλή» (46,6%) ή «μέτρια» (32%). Δε μπορούν λοιπόν, εύκολα, να αποδοθούν ταξικά χαρακτηριστικά (συγκεκριμένης κοινωνικής τάξης) στους σπουδαστές των Σχολών Επαγγελματίων Υγείας και Πρόνοιας (ΣΕΥΠ) και Τεχνολογικών Εφαρμογών (ΣΤΕΦ) του ΤΕΙ, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά την οικονομική κατάσταση της οικογένειας. Δε φαίνεται να σπουδάζουν για παράδειγμα στο ΤΕΙ Αθήνας παιδιά των χαμηλότερων κοινωνικά και οικονομικά τάξεων.

Σχεδόν οι μισοί σπουδαστές (47,4%) υποστηρίζουν οικονομικά μερικώς ή ολικώς τις σπουδές τους. Συγκεκριμένα, αναζητούν οικονομικούς πόρους μέσω εργασίας - πλήρους (13,3%) ή μερικής απασχόλησης (34,1%)- η οποία εργασία φαίνε-

ται να αποτελεί για αυτούς τους σπουδαστές ατομική/κοινωνική επιλογή και όχι απόρροια μεγάλης οικονομικής ανάγκης (αφού σε προηγούμενη ερώτηση η πλειονότητα των οικογενειών δεν παρουσιάζεται με σοβαρές οικονομικές δυσκολίες).

Σε σύγκριση με την προηγούμενη έρευνα παρατηρείται αύξηση του ποσοστού των σπουδαστών που προέρχονται από το Γενικό Λύκειο, καθόσον μόνον το 14,2% προέρχεται από ΤΕΕ. Σε αυτό φαίνεται να παίζουν ρόλο οι θεσμικές τροποποιήσεις εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Το γεγονός ότι μόνον 1 στους 3 σπουδαστές του ΤΕΙ Αθήνας σπουδάζει σε Τμήμα που ήταν η πρώτη επιλογή του καταδεικνύει τις αδυναμίες του συστήματος των εισαγωγικών εξετάσεων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αλλά και της θεσμικής υποστήριξης των ΤΕΙ. Φαίνεται ότι η πλειοψηφία σπουδάζει στο ΤΕΙ ως λύση ανάγκης, ως δεύτερη ή τρίτη επιλογή για την απόκτηση ενός επαγγέλματος. Αυτή η επιλογή ενέχει τη μεταίωση από την αποτυχία της αρχικής επιθυμίας (άρα συναισθηματικής επένδυσης), οπότε ενέχει εν δυνάμει «καταθλιπτικά χαρακτηριστικά». Σε κοινωνικό επίπεδο, φαίνεται ότι τα ΤΕΙ, μέσω της απαξίωσης του θεσμού από τις εκάστοτε κυβερνήσεις, λειτουργούν ως η ταξική νησίδα διαχωρισμού των επαγγελματιών και της κοινωνικής τους αξίας και αναγνώρισης.

Αναφορικά με την ενημέρωση για τις σχολές πριν την εισαγωγή σε αυτές, 107 σπουδαστές/στριες (33,1%) ανέφεραν πως δεν είχαν λάβει καμία ενημέρωση πριν την εισαγωγή τους σε αυτή, ποσοστό που καταδεικνύει την έλλειψη σωστής και αποτελεσματικής πληροφόρησης.

Θετικό είναι το εύρημα ότι η συντριπτική πλειοψηφία των σπουδαστών (92,6% - 299 σπουδαστές/στριες) σκοπεύει αργότερα να εργαστεί πάνω στο αντικείμενο των σπουδών τους. Αυτό καταδεικνύει το γεγονός ότι το ΤΕΙ Αθήνας (παρά τις σοβαρές θεσμικές ανεπάρκειες, όπως και όλων των ΤΕΙ της χώρας) παρέχει ένα επίπεδο σπουδών το οποίο καθιστά ασφαλείς τους σπουδαστές να επενδύσουν συναισθηματικά ως προς τη μελλοντική τους επαγγελματική ταυτότητα, ενώ μόνον 23 σπουδαστές/στριες (7,1%) απάντησαν πως δεν σκοπεύουν να εργαστούν πάνω στο αντικείμενο σπουδών επειδή είτε δεν τους εκφράζει αυτό που σπουδάζουν, είτε υπάρχει κάτι άλλο το οποίο προτιμούσαν να κάνουν. Εξάλλου το ποσοστό αυτό είναι σημαντικά μικρότερο από τα ποσοστά των σπουδαστών που είχαν δηλώσει το Τ.Ε.Ι. ως δεύτερη, τρίτη ή άλλη επιλογή ή το 33,1% που δεν είχε καμία πληροφόρηση για τις σχολές του.

Οι προτιμήσεις των σπουδαστών σχετικά με τον επιθυμητό χώρο εργασίας στο μέλλον αντικατοπτρίζουν την υπάρχουσα κατάσταση στην αγορά εργασίας την εποχή της έρευνας. Είναι χαμηλό το ποσοστό αυτών που επιθυμούν να εργαστούν σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γεγονός που ενδεχομένως υπονοεί έλλειψη εμπιστοσύνης των σπουδαστών στην επάρκειά τους για να ανταπεξέλθουν σε μια τέτοιου τύπου εργασιακή συνθήκη. Βεβαίως, τόσο η προτίμηση σημαντικού αριθμού σπουδαστών να εργασθούν στον δημόσιο τομέα, όσο και η διστακτικότητα για ερ-

γασία σε άλλη χώρα, πιθανόν να διαφοροποιούνται σήμερα λόγω της αποδυνάμωσης του δημόσιου τομέα και των υψηλών ποσοστών ανεργίας.

Αναμενόμενο είναι το γεγονός ότι τη συντριπτική πλειοψηφία απασχολεί «πάρα πολύ» η επαγγελματική αποκατάσταση. Δεδομένου δε, ότι η πλειονότητα των σπουδαστών επιθυμεί να εργαστεί πάνω στο αντικείμενο των σπουδών (92,6%), όπως προαναφέρθηκε, δεικνύει ότι το ΤΕΙ Αθήνας αναδύει ταυτόχρονα στους σπουδαστές τόσο την προσμονή όσο και τις αμφιβολίες της επαγγελματικής αποκατάστασης, η οποία αν θεωρούνταν δεδομένη δεν θα απασχολούσε τους σπουδαστές «πάρα πολύ». Για το 28,8% των σπουδαστών φαίνεται η εκπαιδευτική διαδικασία στα ΤΕΙ να ήταν επιτυχής καθώς δήλωσαν ότι επιθυμούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στο ίδιο αντικείμενο. Μπορεί, όμως, πιθανότητα να καταδεικνύει και την πίεση από την αγοράς εργασίας για απόκτηση ολοένα και περισσότερων τίτλων σπουδών με αποτέλεσμα οι νέοι να θεωρούν πως μόνο με ένα πτυχίο Πανεπιστημίου ή ΤΕΙ, θα δυσκολευτούν στην εύρεση εργασίας.

Οι απαντήσεις στο ερώτημα που αφορά τους παράγοντες που επηρεάζουν την επαγγελματική αποκατάσταση έχουν ιδιαίτερη αξία, καθόσον αναδεικνύουν ότι η πλειονότητα των σπουδαστών (55,5%) θεωρεί τις μεταπτυχιακές σπουδές ως προϋπόθεση για την επαγγελματική αποκατάσταση. Το ποσοστό αυτό δηλώνει όχι μόνο τον προσανατολισμό των σπουδαστών αλλά και την ολοένα και μεγαλύτερη ανάγκη για δημιουργία μεταπτυχιακών προγραμμάτων. Το βασικό πτυχίο του ΤΕΙ, στατιστικά, δεν θεωρείται κατώτερης αξίας από αυτό του Πανεπιστημίου. Και τα δύο πτυχία φαίνεται σχεδόν να ισοβαθμούν στη συνείδηση των σπουδαστών, αναφορικά με τις προοπτικές επαγγελματικής αποκατάστασης. Οπότε και οι όποιοι διαχωρισμοί και ρατσιστικές αντιλήψεις/ στάσεις/ θεσμοί δεν φαίνεται να επηρεάζουν την εκπαιδευτική αποτελεσματικότητα και τις επαγγελματικές προοπτικές που παρέχει στους σπουδαστές το ΤΕΙ Αθήνας.

Αναφορικά με τους παράγοντες που συνιστούν την επαγγελματική επιτυχία για τους σπουδαστές του δείγματος, αναμενόμενα η οικονομική άνεση κυριαρχεί. Η συναισθηματική κάλυψη που φαίνεται και αυτή να είναι από τους σημαντικότερους παράγοντες που αναδεικνύουν την επαγγελματική επιτυχία, είναι ένας αρκετά ευρύς όρος και δύσκολα κανείς κατανοεί τι εννοεί με αυτή ο κάθε σπουδαστής.

Το γεγονός ότι για την πλειονότητα των σπουδαστών (60,6%) υπάρχει η πεποίθηση ότι το πτυχίο τους θα τους εξασφαλίσει σε «αρκετά» ικανοποιητικό επίπεδο τις οικονομικές τους ανάγκες, αλλά και ένα μικρότερο ποσοστό (23,9%) σε «πολύ» ικανοποιητικό επίπεδο, αναδεικνύει το σημαντικό ρόλο που παίζει η παρεχόμενη εκπαίδευση από το ΤΕΙ της Αθήνας στη σπουδαστική του κοινότητα. Αποτελεί πηγή αισιοδοξίας και ελπίδας για την κάλυψη των μελλοντικών οικονομικών αναγκών των σπουδαστών. Αναδεικνύει την εμπιστοσύνη με την οποία περιβάλουν το θεσμό οι σπουδαστές.

6. Σύγκριση με την προηγούμενη έρευνα

Βασικές διαφορές στη μεθοδολογία της παρούσας έρευνας με την αντίστοιχη που πραγματοποιήθηκε τα έτη 2001-2002 είναι:

- 1) Το δείγμα, το οποίο στη έρευνά μας περιορίστηκε στα ΣΤ και Ζ εξάμηνα των σπουδών, επειδή θεωρείται ότι κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο εξαμήνων οι σπουδαστές βρίσκονται κοντά στην περαίωση των σπουδών τους και τους απασχολεί πιο έντονα η επαγγελματική αποκατάσταση, οπότε η όποια προτεινόμενη παρέμβαση δυνητικά θα καλύπτει εγγύτερα τις ανάγκες τους για επαγγελματική αποκατάσταση και συμβουλευτική υποστήριξη.
- 2) Επιπλέον, το δείγμα επιλέχθηκε τυχαία μόνο από τις Σχολές ΣΤΕΦ και ΣΕΥΠ του ΤΕΙ Αθήνας, λόγω των μειωμένων οικονομικών δυνατοτήτων του ερευνητικού Προγράμματος. Ωστόσο, επειδή στις συγκεκριμένες Σχολές φοιτά αναλογικά ο μεγαλύτερος σπουδαστικός πληθυσμός του ΤΕΙ Αθήνας, δεν θεωρούμε ότι επηρεάζεται η αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος.
- 3) Επίσης, στην παρούσα έρευνα διερευνώνται διεξοδικότερα τα δημογραφικά στοιχεία των ερωτώμενων, η συναισθηματική επένδυση αναφορικά με την επιλογή του Τμήματος σπουδών, η άποψη που έχουν για τις σπουδές στο Πανεπιστήμιο και η επιθυμία τους για εργασία σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σε ό,τι αφορά τα αποτελέσματα που προέκυψαν, στα δημογραφικά χαρακτηριστικά δε φαίνεται να υπήρχαν σημαντικές διαφορές (ηλικία, αναλογία φύλου, οικογενειακή κατάσταση) ανάμεσα στους σπουδαστές που συμμετείχαν στις δύο έρευνες. Στην κοινωνικοοικονομική κατάσταση όμως παρουσιάζονται κάποιες διαφοροποιήσεις. Συγκεκριμένα, το ποσοστό των σπουδαστών που δήλωσαν στην έρευνα μας πως υπήρξε ανάγκη κατά τη διάρκεια των σπουδών τους να εργαστούν, είναι ελαφρά αυξημένο σε σχέση με αυτό των σπουδαστών που συμμετείχαν στην ίδια έρευνα πριν 8 χρόνια (57,3% έναντι 54,7%).

Επιπλέον, σημαντική αύξηση φαίνεται να υπάρχει και στο ποσοστό των νέων που εισήλθαν σε κάποια σχολή του ΤΕΙ από Γενικό Λύκειο. Ειδικότερα, στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο παρελθόν, το 51,4% των σπουδαστών είχαν αποφοιτήσει από Γενικό Λύκειο και το 33,7% από ΤΕΕ. Στην παρούσα έρευνα, τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 83,6% και 14,2% αντίστοιχα.

Άξια αναφοράς είναι και η αύξηση στο ποσοστό των σπουδαστών που δηλώνουν πως είχαν ενημερωθεί για τη σχολή τους πριν την εισαγωγή τους σε αυτή (48,7% στο παρελθόν, 66,9% τώρα). Συγκεκριμένα, φαίνεται πως το μάθημα του επαγγελματικού προσανατολισμού και οι καθηγητές τείνουν να ενημερώνουν καλύτερα τους νέους σχετικά με τις σπουδές τους τα τελευταία χρόνια, καθώς υπάρχει αύξηση στα ποσοστά των νέων που ισχυρίζονται πως έλαβαν μέσω αυτών ενημέρωση (Ενημέρωση από ΣΕΠ: στην προηγούμενη έρευνα 9,4%, στην εν λόγω έρευνα 27,1%. Ενημέρωση από καθηγητές: στην προηγούμενη έρευνα 7,2%, στη συγκεκριμένη έρευνα 16,5%).

7. Συμπεράσματα – Προτάσεις

Συμπερασματικά, από τα αποτελέσματα της έρευνας προέκυψαν κάποιες ανάγκες των φοιτητών για την ικανοποίηση των οποίων κρίνεται απαραίτητο να ληφθούν ορισμένα μέτρα.

Ειδικότερα, αναγκαία είναι η ενίσχυση των σπουδαστών για εύρεση εργασίας (πιθανόν μέσω του Γραφείου Διασύνδεσης) παράλληλα με τη φοίτηση τους εφ' όσον το 57,3% των σπουδαστών αναφέρει ότι είχε ανάγκη για εργασία. Επιπλέον, σχεδόν ένας στο δύο σπουδαστές (47,4%) δηλώνει ότι εργάζεται με πλήρη ή μερική απασχόληση, γεγονός που εγείρει ερωτήματα σχετικά με το κατά πόσο είναι θεμιτό οι μισοί σπουδαστές να μην μπορούν ενδεχομένως να παρακολουθούν τα μαθήματα που κυρίως διδάσκονται τις πρωινές ώρες, αλλά και κατά πόσο θα ήταν χρήσιμο να δημιουργηθούν και ορισμένα απογευματινά τμήματα διδασκαλίας για τη διευκόλυνση των εργαζόμενων σπουδαστών.

Ακόμη, το γεγονός ότι το 33,1% των σπουδαστών δεν είχε λάβει καμία ενημέρωση σχετικά με τη σχολή στην οποία εισήχθη σε συνδυασμό με το ότι μόνο ένας στους τέσσερις περίπου σπουδαστές (27,1%) είχαν ενημερωθεί μέσω του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού, εγείρουν ερωτήματα για το κατά πόσο το εκπαιδευτικό σύστημα δίνει την απαραίτητη βαρύτητα στο συγκεκριμένο μάθημα και στην ενημέρωση των νέων σε θέματα που αφορούν το μέλλον τους.

Τέλος, από τα αποτελέσματα φάνηκε η έντονη ανάγκη για δημιουργία περισσότερων μεταπτυχιακών προγραμμάτων, διότι ολοένα και περισσότεροι σπουδαστές θεωρούν πως μόνο με τις προπτυχιακές σπουδές δε θα έχουν τα απαραίτητα εφόδια για εύρεση εργασίας.

Τέλος, επισημαίνεται ότι, η παρούσα έρευνα διεξήχθη τη χρονική περίοδο που προηγήθηκε της εμφάνισης της κρίσης στην ελληνική οικονομία με τα γνωστά σε όλους μας μέτρα.

Είναι αυτονόητο ότι η ραγδαία αλλαγή των κοινωνικο-οικονομικών συνθηκών θα επηρεάσει όχι μόνο βραχυπρόθεσμα αλλά και σε βάθος χρόνου τις ανάγκες και τις τοποθετήσεις των σπουδαστών σε σχέση με τον σχεδιασμό του μέλλοντός τους.

Έτσι, αναγκαία κρίνεται η επανάληψη της συγκεκριμένης έρευνας, με στόχο την καταγραφή πιθανώς νέων δεδομένων. Η σκέψη των συνεργατών της Κοινωνικής Στμβουλευτικής Υπηρεσίας του ΤΕΙ Αθήνας είναι η έρευνα αυτή να επαναληφθεί την περίοδο 2014-15, όταν κατά τη γνώμη μας θα έχει παγιωθεί μία νέα κατάσταση σε πολιτικό, οικονομικό και εκπαιδευτικό επίπεδο, αποφεύγοντας έτσι τις πιθανές φορτισμένες συναισθηματικά αντιδράσεις της πρώτης περιόδου της κρίσης.